

Předurčení

Slovo, které je v Písmu přeloženo jako "předurčen", pochází z řeckého slova "proorizo", což významově znamená "předem ustanovit", "určit", "rozhodnout předem". V náboženských naukách dostalo učení o předurčení název predestinace. Jejím horlivým zastáncem byl například reformátor Jan Kalvín. Ve středověku byla otázka o vztahu předurčení a církve předmětem mnoha sporů. Otázkou předurčení-predestinace se zabýval mimo jiné také křesťanský filosof sv. Augustín. Napsal *"Posse non peccare, non posse non peccare, non posse peccare"* = *"Moci nehřešit, nemoci nehřešit, nemoci hřešit"* Kalvín Augustinovy myšlenky ještě více zradikalizoval. Podle něho je o člověku předem rozhodnuto, kdo dojde spásy a kdo bude zatracen. Člověk se o tom však dozvídá podle toho, jak se mu daří vést poctivý a mravný život. Zároveň však existuje ne zcela uspokojivě vysvětlená námitka, že by od Boha nebylo „fér“, kdyby jedny předem určil k zatracení a jiné ke spáse. A dodejme další otázku. Je spravedlivé, aby Bůh trestal lidi za to, že jim určil špatnou roli, podle níž se chovají?

Ve skutečnosti nauka o předurčení je příkladem až zvráceného chápání Boží spravedlnosti a záměru s námi. Ježíš svým následovníkům nedal mnoho příkazů. Připomeňme dva nejdůležitější: *"Dávám vám nové přikázání, abyste se navzájem milovali; jako já miluji vás, abyste se i vy navzájem milovali."* (Jan 13:34; 15:12). Druhý příkaz, který je sice formulovaný jako rada, ale ve svém důsledku by se měl chápat jako příkaz: *"Hleďte však nejprve Boží království a jeho spravedlnost, a to všechno vám bude přidáno."* (Mt 6:33). Ježíš mimo jiné řekl: *"Neboť tak Bůh miluje svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný."* (J 3:16;). Je v tomto Ježíšově slově možné nalézt nějaký argument pro předurčený osud? Naopak. Je v něm obsažena naděje, že každý, kdo v něho uvěří, může získat věčný život. V Ježíšově slově není prostor pro předurčenost. Je možné, aby Bůh, který miluje svět tak, že poslal svého syna, aby pro lidi ze všech národů vytvořil cestu k záchraně, předem odsoudil velmi mnoho lidí k zatracení? Je možné, aby vyzval své učedníky, aby oznamovali evangelium celému světu a přitom předem určil, kdo bude vybrán a kdo ne? To není projev ani lásky, ani spravedlnosti. Vypadá to spíše jako hra na „kočku a myš“. Samotná Bible o predestinaci jako takové nemluví, protože to by bylo v rozporu se základním stvořitelským plánem vytvořit člověka s dostatečnou mírou vlastní svobodné vůle (Ř 8:21). Zastánci, kteří propagovali nauku predestinace, byli sami často frustrovaní tvrdou nekompromisní výchovou, z dnešního hlediska bychom mohli říct, že vyrůstali pod tyranii svých vychovatelů a učitelů. Život Kalvína, propagátora predestinace, tomu nasvědčuje. Je třeba si uvědomit, že Kalvín, ač sám protestant, choval se vůči svým souvěrcům i ostatním věřícím tvrdě a tyranicky.

Boží láska a spravedlnost jsou klíčem k zodpovězení otázky, zda učení o předurčení je biblicky správné. Podívejme se na to podrobněji.

O čem píše ap. Pavel v osmé kapitole dopisu Římanům?

V souvislosti s předurčením se uvádí zejména text v dopisu Římanům 8:29-30; *"Neboť ty, které předem poznal, také předem určil, aby byli připodobněni obrazu jeho Syna, tak aby on byl prvorozený mezi mnoha bratřími; které předem určil, ty také povolal; a které povolal, ty také ospravedlnil, a které ospravedlnil, ty také oslavil"*. Je tento verš důkazem správnosti nauky o předurčení? O čem vlastně Pavel v této kapitole dopisu Římanům píše:

"Nyní tedy není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši a nechodí podle těla, ale podle Ducha. Vždyť zákon Ducha života v Kristu Ježíši mě osvobodil od zákona hříchu a smrti. Neboť co bylo Zákonu nemožné, protože byl bezmocný kvůli tělu, to učinil Bůh, když poslal svého Syna v podobnosti těla hříchu a jako oběť za hřích a odsoudil hřích v těle, aby byl požadavek Zákona naplněn v nás, kteří nechodíme podle těla, ale podle Ducha." (verše 8:1-4). Pavel zde píše o tom, že ti křesťané, kteří žijí podle Ducha, jsou osvobozeni ze zákona, který by je odsoudil ke smrti. V této souvislosti píše Pavel o tom, že Bůh ty, které předem poznal, také předem určil, aby byly připodobněny obrazu jeho Syna. A ten je oslavil. Píše o tom, že tito jedinci mají Boží ospravedlnění a jsou osvobozeni od soudu podle zákona i podle jakéhokoliv lidského soudu. Pavel ve svých dopisech několikrát řeší a vysvětluje, že křesťané, kteří žijí z víry (Ř 4 kap. Ga 3:7) jsou potomci Abrahamovými z víry, kterou měl Abrahám ještě před obřízkou. Tím už v Abrahamovi bylo zaslíbení předpovězeno i neobřezaným pohanům. Přitom ukazuje, že tak byl naplněn i účel zákona. Celé Pavlovo psaní v dopise Římanům je poměrně náročné právní vysvětlení, jak jsou pohané účastni na stejných zaslíbeních jako tělesní Abrahamovi potomci.

Ze všech Pavlových dopisů je zřetelně vidět, že Bůh od počátku sleduje určitý záměr a zákon sloužil tomuto záměru. Proto když píše, že *"některé předem určil"*, nemluví o předurčenosti, konkrétních osob, ale o záměru, který byl předem stanoven a podle něhož byly předem stanovené podmínky, jak mají vypadat vlastnosti lidí, kteří tento záměr naplňují. Těmi vlastnostmi jsou předurčeni k účasti na požehnáních a zaslíbeních dané Abrahamovi. Klíčovou je víra jakou měl Abrahám. Neznamená to přitom, že si Bůh, který vidí do našich srdcí, víc než kdokoliv jiný, nevybral některé jedince k určitému účelu. Typickým příkladem je výběr Ježíšových apoštolů. Evangelia svědčí o tom, že Ježíš vybíral své učedníky podle určitého plánu a předem věděl, kdo ho zradí (Mt 26:21; J 6:70,71; Mt 11:25; L 10:21;).

Svobodná vůle a předurčenost

"Ve velkém domě nejsou jen nádoby zlaté a stříbrné, nýbrž i dřevěné a hliněné, jedny ke cti, druhé k méně čestným účelům." (2Tm 2:20) Pavel toto napsal, aby vysvětlil, že ve sborech jsou lidé různých vlastností. Ale celá pasáž, z níž je citován tento text vysvětluje, že je na každém, jak se postaví k pravdě, kterou poznal. *"Jestliže vytrváváme, budeme s ním i kralovat. Zapřeme-li ho, i on nás zapře. Jsme-li nevěrní, on zůstává věrný, neboť nemůže zapřít sám sebe."* (2Tm 2:13) Ani zde není náznak o předurčenosti konkrétních osob. Naopak, říká: *"Kdo by se tedy od těchto věcí očistil, bude nádobou ke cti, posvěcenou, Pánu užitečnou, připravenou ke každému dobrému skutku."* Pavel, ale i Ježíš ukazují, že každý má možnost se rozhodnout, jak se zachová. Možná si to každý hned neuvědomí, ale taková situace nastala už na počátku lidských dějin. Připomeňme si ten příběh: *"Po nějakém čase se stalo, že Kain přinesl z plodů země obětní dar Hospodinu. I Ábel obětoval, avšak on přinesl z prvorozených svého stáda a z nich ty tučné části. A Hospodin shlédł na Ábela a na jeho obětní dar, ale na Kaina a na jeho obětní dar neshlédł. Kain vzplanul velikým hněvem a jeho tvář opadla. Hospodin Kainovi řekl: Proč jsi vzplanul hněvem a proč tvoje tvář opadla? Cožpak nebudeš pozdvížen, budeš-li jednat správně? A jestli nebudeš jednat správně, ve dveřích číhá hřích. Dychtí po tobě, ale ty nad ním máš vládnout."* (Gn 4:3-7). Ano, od počátku, dokonce i po překročení jeho zákazu, jíst ze stromu poznání dobrého a zlého, učí lidi, jak nakládat se svobodou, kterou dostali, byť předčasně, lstí hada. Může se slučovat předurčenost s Boží snahou vychovat lidi ke skutečné svobodě?

Samson a Jan Křtitel

Oba, Samson a Jan Křtitel, ačkoliv jejich životy dělilo od sebe několik tisíciletí, mají důležitou společnou okolnost jejich narození. Narodili se neplodným ženám, jejich narození bylo předem oznámeno a byl jim dopředu určen i úkol, který měli v dospělosti konat. A oba dostali od Boha mimořádné schopnosti, aby mohli své poslání plnit. Dá se proto říct, že jejich život byl dopředu určen? Je to důkaz o predestinaci neboli, je dopředu rozhodnuto, jak dopadnou? Nikoliv. Dopředu je jim určen úkol, který mají splnit. Dopředu ale nebylo určeno, jak se svého poslání zhostí. U Samsona a Jana Křtitele je třeba říct, že byli předurčení ke svému úkolu (byli předurčení proto, že na tyto úkoly měli talent, dispozice), ale už nebyli předurčení k tomu, jak to s nimi dopadne. Rozhodně se nedá říct, že Samson měl předurčeně selhat a dostat se do zajetí a stát se pohanskou obětí filištinů. Ani Jan Křtitel nebyl předurčen k popravě Herodesem. Takže, jestliže Bible někdy o povolání píše ve smyslu, že "Bůh určil toho a toho za...", tak to ještě neznamená, že se jedná rovnou o absolutní předurčení, je to pořád předurčení k úkolu jen do určité míry.

Předurčení je hlavně o hodnocení lidí a jejich soudu. Zastánci predestinace tvrdí, že o každém člověku je dopředu rozhodnuto, zda bude odsouzen k trestu. Predestinace je učením dotýkající se Boží spravedlnosti. Příběhy Samsona a Jana Křtitele jsou o jejich poslání, nikoliv o jejich soudu. Oba dva se stávají vykonavatelí Boží vůle. Jejich poslání je zároveň výrazem Boží spravedlnosti a výchovy k ní. Jsou nástrojem Boží snahy ukázat v Samsonově případě, že Bůh nejen trestá, ale i vysvobozuje, v Janově případě jde dokonce ještě o víc. Jan Křtitel připravuje Judejce na příchod Mesiáše a na nutnost pokání. Kdyby bylo všechno předem určené nebylo by nutné takto jednat.

Funkce proroctví

V dnešní době stoupá zájem o proroctví. Nejen biblická, ale o proroctví obecně. Nejmladší biblické proroctví, Janovo Zjevení bylo napsané na konci prvního století na ostrově Patmos. Protože proroctví oznamují, co se má stát v budoucnosti, mohlo by to vypadat, že i ony určitým způsobem svědčí o předurčenosti. Některá proroctví například oznamují dopředu příchod určitých osob. Například Mesiášův příchod je spojený s narozením z panny. To znamená, že identifikace Ježíše jako Mesiáše se dala určit podle toho, že se narodil tak jak bylo předpovězeno. Jiná proroctví hovoří o příchodu Mojžíše a Eliáše na konci tohoto věku. O Ježíšovi víme, že ho poslal jeho Otec, Bůh, aby sestoupil na zem tím, že se narodí jako člověk. Jinými slovy byl vyslán s konkrétními úkoly, které měl na zemi vykonat. Nejde o předurčení, ale o pověření. To samé platí i v případě Mojžíše a Eliáše (Mal 3:23,24). Jinak proroctví slouží k varování a informování Božího lidu (Iz 1:16; Oz 9:17; Mal 2:2; Zj 1:3). Například Izajáš 1:16-20; píše: *"Umyjte se, pročistěte se, odstraňte mi zkaženost svých činů pryč z očí; přestaňte páchat zlo. Naučte se konat dobro. Hledejte právo, kárejte násilníka, zjednejte právo sirotkovi, zastáňte se vdovy. Jen pojd'te a proberme to, praví Hospodin; jsou-li vaše hříchy jako šarlat, zbělejí jako sníh, jsou-li rudé jako purpur, budou jako vlna. Podvolíte-li se a budete poslouchat, budete jíst dobré věci země. Jestliže však odmítnete a budete vzpurní, budete požírání mečem. Neboť Hospodinova ústa promluvila."* nebo 45:22 píše *„Obrat'te se ke mně a zachraňte se, všechny končiny země, protože já jsem Bůh a jiného není."* Jaký smysl by měly podobné Boží výzvy, kdyby všechno bylo určené předem? Biblická proroctví jsou ve skutečnosti jedním z Božích projevů lásky a spravedlnosti, protože poskytují důležité informace, abychom se mohli správně rozhodovat. Je na svobodném rozhodnutí každého z nás, zda varování a ostatní prorocké informace bude brát vážně. Aby mohli serafové (Iz 6:1-4) a čtyři bytosti v Janově zjevení (Zj 4:8,9) prohlásit Boha a jeho vládu za svatou, muselo se prokázat, že je spravedlivý (Ř 3:6).

Jedna z nejdůležitějších funkcí proroctví je velmi dobře vidět například v Ezechielovi 33:12-16; *"Ty pak, lidský synu, řekni synům svého lidu: Spravedlnost spravedlivého jej nevysvobodí v den jeho přestoupení, a pokud jde o ničemnost, ničema kvůli ní neklesne v den, kdy se od ní odvrátí. Spravedlivý nebude kvůli ní moci žít v den, kdy zhřeší. Když řeknu o spravedlivém: Určitě bude žít, a on by spoléhal na svou spravedlnost, ale provedl by špatnost, žádné jeho spravedlivé činy nebudou připomínány a pro svou špatnost, kterou provedl, pro tu zemře. Když dále řeknu o ničemovi: Jistě zemřeš, ale on se odvrátí od svého hříchu a bude konat právo a spravedlnost, vrátí zástavu, a pokud ten ničema nahradí lup -- pokud by žil podle ustanovení života, aby nepáchal špatnost -- určitě bude žít, nezemře. 16 Žádné jeho hříchy, kterými zhřešil, mu nebudou připomínány; konal právo a spravedlnost, určitě bude žít."* Je potřeba ještě větší důkaz, že předurčenost, v tom, zda někdo bude odsouzen nebo naopak je nebiblický, nesprávný ba přímo zvrácený výklad?

Soud? "Pravím vám, že Sodomě bude v onen den snesitelněji než tomu městu."

Přestože Ježíš vyzývá křesťany, aby spolu s Božím královstvím hledali i jeho spravedlnost, je znalost Boží spravedlnosti pravděpodobně jedním z našich nejslabších článků duchovní zralosti. Jak rozumíme výše uvedeným Ježíšovým slovům? Ježíš ještě přidal vysvětlení toho, co myslel. *"Běda tobě, Chorazin! Běda tobě, Betsaido! Protože kdyby se byly v Týru a Sidónu staly ty mocné činy, které se staly ve vás, dávno by seděli v žini a popelu a učinili pokání. Ale Týru a Sidónu bude na soudu snesitelněji než vám."* (L 10:12-14) Co je z Ježíšových slov zřejmé na první pohled je to, že soud, o němž mluví je o spravedlivém souzení, které přihlíží ke všem okolnostem každého souzeného. Přesně jak se píše u proroka Izajáše: *„Bude mít zálibu v bázni před Hospodinem a nebude soudit podle toho, co vidí svýma očima, ani rozhodovat podle toho, co slyší svýma ušima, ale bude spravedlivě soudit chudé a podle práva rozhodovat pro pokorné v zemi."* Nejde o černobílé rozdělení a i mezi těmi, kdo budou potrestáni je rozlišováno podle velikosti provinění. Nejde o žádný předem daný, přiřčený osud. Jde o proces se vším všudy, co k soudu patří. Ve skutečnosti je každému člověku otevřena cesta k nápravě. Kvůli tomu dal Ježíš svůj život jako výkupné aby žádný, kdo v něho uvěří, nezemřel, ale měl život věčný. Naprosto jasně to Ježíš řekl v podobenství o ztracené ovci: *„Pravím vám, že tak bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují."* (L 15:7).

Naprosto jasně to Ježíš řekl v podobenství o ztracené ovci: "Pravím vám, že tak bude v nebi větší radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devadesáti devíti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují." (L 15:7).

Bůh má plán

Když had svedl ženu, aby pojedla ze zakázaného stromu a Adam jedl s ní, promluvil Bůh ke všem třem. Řekl jim, jaké to bude mít pro ně důsledky. Hadovi mimo jiné řekl, že potomstvo ženy mu zhmoždí hlavu. Jinými slovy mu oznámil, jak had dopadne na konci toho, co sám spustil. Víme, že tím hadem byl ve skutečnosti jeden z Božích synů, který vyvolal spor mezi ním a Bohem. Z Božích slov vyplývá, že už od začátku má Bůh plán, jak nastalou situaci řešit. Naštěstí je v jeho plánu zachránit své stvořitelské dílo a obhájit nás před snahou satana nás zničit. Protože satan mimo jiné obvinil Boha, že omezuje neoprávněně svobodnou vůli člověka tím, že mu zakázal jíst ze stromu poznání, dovolil Bůh, aby si lidé mohli vybrat svobodně nezávislost vůči němu. Bůh však zná své dílo a ví, že se mezi lidmi najdou jedinci, kteří ho budou dobrovolně uznávat a plnit jeho vůli, kterou je usvědčit satana jako lháře a

vraha a zachránit lidstvo jako celek. Boží výběr Abraháma a jeho potomstva k uskutečnění jeho plánu záchrany proběhl podle znalostí jeho vlastností a předpokladů k uskutečnění svých záměrů. Abrahám a později Izák a Jákob museli projít řadou zkoušek. Zákon je také výchovný prostředek a ne důkaz o předurčenosti. Naopak svědčí proti ní. V Dt 30:11-20 se píše: *"Vždyť tento příkaz, který ti dnes prikazuji, není pro tebe nepochopitelný ani vzdálený. Není na nebesích, abys mohl říct: Kdo z nás vystoupí na nebesa, aby jej pro nás vzal, oznámil nám ho a my jej plnili? Ani není za mořem, abys mohl říct: Kdo z nás přejde na druhou stranu moře, aby jej pro nás vzal, oznámil nám ho a my jej plnili? Vždyť to slovo je velmi blízko tebe, ve tvých ústech a ve tvém srdci, abys ho plnil. **Pohled', předložil jsem ti dnes život a dobro i smrt a zlo.** To ti dnes prikazuji, abys miloval Hospodina, svého Boha, chodil po jeho cestách a zachovával jeho příkazy, ustanovení a nařízení. Tak zůstaneš naživu, rozmnožíš se a Hospodin, tvůj Bůh, ti požehná v zemi, do které jdeš, abys ji obsadil. **Jestliže se však tvé srdce odvrátí, nebudeš poslouchat,** necháš se svést, budeš se klanět jiným bohům a sloužit jim, oznamuji vám dnes, že **jistě zahynete** a nedožijete se mnoha dní v zemi, do které procházíte Jordánem a jdeš, abys ji obsadil. Povolávám dnes proti vám za svědky nebesa i zemi. Předložil jsem ti život a smrt, požehnání a kletbu. **Zvol si život,** abys zůstal naživu ty i tvé potomstvo, a miluj Hospodina, svého Boha, jej poslouvej a přilni k němu. Vždyť on je tvůj život a dá ti dlouhá léta, abys bydlel v zemi, o které Hospodin přísahal tvým otcům, Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi, že jim ji dá." Ano, zákon sloužil k **výchově pro život** Božího lidu. **Kdyby osud každého Bůh předem určil, nemluvil by o volbě.***

Ježíš v podobě pšenice a plevelu hovoří o tom, že svět je jako pole, na němž spolu roste pšenice i plevel dokud nedozrají ke žni. Žádná předurčenost, ale přirozený vývoj, který probíhá ve dne v noci, ať spí, či bdí, dokud nedozraje ke žni (Mk 4:26-29). Proto mohl ap. Pavel napsat: *"Což nechtěl Bůh ukázat svůj hněv a uvést ve známost svou moc, a proto s velikou trpělivostí snášel nádoby hněvu připravené k záhubě?"* (Ř 9:22) K záhubě však nejsou určeni lidé podle toho jak předurčil Bůh, podle jejich předem určeného osudu, ale podle jejich vlastností.

Závěrem můžeme říct, že: *"Veškeré Písmo je vdechnuté Bohem a je užitečné k učení, k usvědčování, k napravování, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl takový, jaký má být, důkladně vystrojený ke každému dobrému skutku."* (2Tm 3:16,17) Nauka o předurčení bere ve své podstatě to, co nám Bible vedle povzbuzení a poučení nabízí především. Možnost volby. V tom nám Bible dává svobodu a naději větší, než si možná někdy uvědomujeme. Pozvedněme proto hlavy a nepropadejme malomyslnosti ze strachu před tzv. určeným osudem. Nejsme předem strčeni do nějaké škatulky s nápisem odsouzen. V nebi vyhlížejí s radostí každého, kdo se obrátí a činí pokání.